

Vikingskipene

En kommentar fra Preses, Norsk Arkeologisk Selskap

Vikingskipene har vært mye omtalt i media i den siste tiden. Omtalen går på to områder: dels bevaring og bygging av et nytt vikingskipmuseum, dels på oppdagelsen av to nye skip i Østfold og Vestfold.

Bevaring av våre vikingskip på Bygdøy er et høyt prioritert område og burde også være det for Norge. Dette må skje på to måter: vi må få et nytt museum hvor båtene kan få en bedre bevaring enn i dagens museum og selve båtene må rekonserveres.

Revidert budsjett 2019 hadde ingen bevilgning til nytt museum og heller ikke noe til konservering av skipene. Det var en skuffelse. Men gleden var stor da statsbudsjettet 2020 inneholdt en startbevilgning for å realisere nytt vikingskipmuseum. Dette er meget gledelig, ikke bare for oss i Norge, men også for de tusener som besøker museet og vil se vikingskipene i all sin prakt.

Det nye museet vil gi skipene et mye bedre oppbevaringsmiljø enn dagens bygning som ikke er klimatisert. Dagens bygning ble laget med et hvelv ikke bare for å gi skipene et imponerende utstillingsrom, men også for å sikre jevnt innklima. Man regnet ikke med så stort besøk, men dagens besøk på 500.000 pr år har sprengt rammene for hva Vikingskipshuset ble bygget for og gjør det vanskelig å gi vikingskipene tilstrekkelig vern på kort sikt og umulig på lang sikt. Skipene forfaller, og det blir stadig påvist nye sprekker. Så om man flytter skipene inn i det nye museet, gjenstår det derfor å foreta en rekonservering av selve båtene.

Vi må anta og håpe på at midler til rekonservering blir inkludert i bevilgningen til det nye museet. For hva er da vitsen med et nytt museum hvis de gjenstander man skal stille ut ikke kan tåle å bli utstilt?

I det siste har vi også sett at nye undersøkelsesmetoder har påvist to nye skipsfunn, ved Gjellestad i Østfold og Borre i Vestfold. Spørsmålet blir da: Hva skal skje med dem? Skal vi grave dem ut eller skal de bare ligge? Skal vi grave dem ut og få dem utstilt i det nye vikingskipshuset?

Det nye vikingskipsmuseet er beregnet for å stille ut de tre skipene vi har i dagens vikingskipshus. Det er ikke plass til flere skip. For de nye skipene må vi tenke i helt andre baner.

Dersom vi graver ut Gjellestadskipet i Østfold, reiser spørsmålet seg om hva som skal skje med skipet etter utgravningen. Ut fra georadarundersøkelsene synes det som om båtens

øvre del er borte og at kjølen og de nedre plankene er bevart. Sommerens undersøkelser har bekreftet dette og at det er en båt med en litt annen konstruksjon enn dagens vikingskip. Vi får altså et skip som vil ligne Tuneskipet som i dag er på Bygdøy. Undersøkelsene hittil tyder på at gravkammeret er delvis plyndret. Også Oseberg og Gokstad-gravene var plyndret, alt i vikingtid. Likevel var mange flotte funn bevart, slik vi også kan håpe på for Gjellestad. En person som hadde ressurser til å få en så stor begravelse, vil naturlig nok ha med seg et rikt gravgods. I tillegg får vi også en mulighet gjennom undersøkelsen til å sjekke og oppdatere vår kunnskap om de eksisterende skipene på Bygdøy.

Det er ennå ikke avgjort om man skal grave ut Gjellestadskipet, men om man gjør det, er det mest naturlig å la skipet bli liggende i utgravningsfeltet etter utgravningen og konservere det der. Så bør man reise en museumsbygning over utgravningsfeltet og på den måten lage et «site museum». Dermed blir båten værende i sitt lokalmiljø hvor den alltid har vært. Et «site museum» er et museum som reises over et kulturminne man ønsker å bevare på stedet. Det mest spektakulære eksempelet i Norge er Hamar Domkirkeruin hvor man har bygget et glassbygg over hele ruinen for å bevare den. I Trondheim har man bevart myntslagerverkstedet fra utgravningen i Erkebispesgården og bygget det inn i det nye museet og i Bergen har man gjort noe tilsvarende i Bryggens Museum.

Et «site museum» med Gjellestadskipet bør selvfølgelig inneholde ikke bare selve båten og funnene derfra, men man bør også gi plass til de rike funnene fra området omkring. På denne måten kan man få laget et museum for vikingtidens kultur med lokal forankring i Østfold. Og beliggenheten skulle være god, rett ved E6. Det er jo ikke til å komme fra at interessen for vikingtidens kultur er stor også utenfor landets grenser.

De vikingskip vi hittil har gravet ut og flyttet inn i Vikingskipshuset på Bygdøy, er ikke kommet på listen over Verdens Kulturarv. Kravet for å komme på listen er at monumentene skal ligge på funnstedet, ikke i et museum.

Ved å grave ut Gjellestadskipet og la det ligge på utgravningsstedet og der lage et «site museum», vil vi få en mulighet til å plassere vikingtidens kultur og ikke minst skipsbyggerkunsten på listen over Verdens Kulturarv. Dette er en plass den i høy grad fortjener!

Erling Johansen (1919–2000) Sverre Marstrander (1910–1986) og Lyder Marstrander i sjakten i Jellhaug på Gjellestad i 1967. Erling Johansen, som ville ha blitt 100 år i år, tok i sin tid initiativ til å restaurere Jellhaug. Norsk Arkeologisk Selskap foreslår å bygge et «site museum» over det nye vikingskipet på Gjellestad som er funnet på jorden i bakgrunnen.